

İKTİSAT

DERGİSİ

SAYI 192 HAZİRAN 1980

1980'de Türkiye Ekonomisi

Prof. Dr. ZAFER BAŞAK

Enflasyon Olgusuna Bir Yaklaşım Denemesi

KAYA ARDIÇ

Enflasyon Üreten İthalât

Dr. KENAN MORTAN

Yeni bankacılık Garanti Bankası'nda

Yeni bankacınız, bankacılığın
bir hizmet kurumu olduğuna inanıyor.
Ve yeni bankacılık yeni hizmetler vermektir,
bunu da biliyor.

Garanti Bankası, yılbaşından bu yana sizlere yeni hizmetler getirdi:

Çocuk Kulübümüz ilk kez
şube içi video ve film gösterilerinden
başka, aile bütçesine katkıda
bulunmak üzere, alışverişlerde
%10 indirim imkânı da getirdi.
Şimşilik Kulübümüz İstanbul,
Ankara, İzmir, Adana ve
Gaziantep'te faaliyet gösteriyor.
Ayrıca, çocuk dergimiz ve
kumbaramız da var.

Yurt dışındaki çalışanlarımıza
seslenmek, onların sorunlarını
duyurmak için,
Garanti Gazetesi ni
çıkartıyoruz. Şubelerimize
başvuranlar, yurt dışındaki
yakınlarına gazetemizde mesaj
gönderebiliyor.

Çocuk Yılı nedeniyle, yurt dışındaki
işçilerimizin çocukları arasında
yaptığımız ödüllü bir yarışma sonucu
açtığımız **Resim Sergisi** ile, sanat
faaliyetlerini sürdürüyoruz.

Tarım Programı çiftçi ve
köylülerimize hizmet sunuyor.
Bu programda, ilk olarak üç elkitabı
yayın ediyoruz. Ayrıca, tarımla ilgili
sorularınızı da uzmanlarımız
cevaplandırarak.

Her şubemizde bulunan
"Yeşil Yoncalı" elemanlarımız,
müşterilerimizin bankacılık ve
özellikle emeklilerin, emeklilikle
ilgili sorunlarını çözmeye çalışacak.

Size yakın olan Garanti Bankası,
tüm banka işlemlerinin yanı sıra,
Garanti Çeki ile de hediye seçme
güçlüğünü ortadan kaldırıyor.

Garanti Bankası, bankacılığa
yeni örnekler vermeye devam edecek.

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

"yeni bankacınız"

İKTİSAT DERGİSİ

MAYIS 1980

SAYI : 191

CİLT : XXX

İ. Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANI

Sahibi : Şeref ÖZGENCİL
Yazı İşl. Md. : Ahmet ÖZPINAR
İdari Md. : Selçuk SANCAR

DERGİ YÖNETİM KURULU

Başkan : Prof. Dr. Akın İLKİN
Doç. Dr. Toktamış ATEŞ
Doç. Dr. Ömer GÖKAY
As. Dr. Ahmet KALIN
As. Kaya ARDIÇ
Sedat SANATKÂR
Bülent YARDIMCI

Kurucusu : Nihat BATUR

DERGİ YAZI KURULU

Doç. Dr. Asaf Savaş Akat, Prof. Dr. Erdoğan Alkin, Prof. Dr. Önder Arı, Dr. Taner Berksoy, Prof. Dr. Esat Çam, Metin Çağlar, Prof. Dr. Demir Demireli, Prof. Dr. Nusret Ekin, Prof. Dr. Feridun Ergin, Prof. Dr. Sevim Gökün, Aslan Başer Kafaoğlu, Prof. Dr. Gülten Kazgan, Prof. Dr. Haydar Kazgan, Prof. Dr. Metin Kutal, Doç. Dr. Bilsay Kuruç, Prof. Dr. Nazlı Kuyucuklu, Prof. Dr. Erol Manisalı, Kenan Mortan, Alp Orçun, Doç. Dr. İzzettin Önder, Yılmaz Özen, M. Sedat Piroğlu, Prof. Dr. Halil Sahillioğlu, Prof. Dr. Erdi Tokgöz, Prof. Dr. Melih Tümer, Prof. Dr. Yüksel Ülken, Prof. Dr. Beşim Üstünel, Dr. Fahrettin Yağcı.

İçindekiler

GÖRÜŞ

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN 2

AYIN YORUMU

Şeref ÖZGENCİL 4

1980'DE TÜRKİYE EKONOMİSİ

Prof. Dr. Zafer BAŞAK 6

ENFLASYON OLGUSUNA BİR YAKLAŞIM DENEMESİ

Kaya ARDIÇ 8

ENFLASYON ÜRETEK İTHALAT

Dr. Kenan MORTAN 13

IMF ANLAŞMASI VE TÜRK LİRASININ DEĞERİ

Halûk Ferdan GÜRSEL 17

EKONOMİDE BU AY

Handan GÖRGÜNAY 21

Abone Ücretli Yıllık : 600 - 6 Aylık : 300 TL.
Reklam Tarifesi : Ön kapak içi 4.000 TL. İç sahife tam 2.500 TL. İç sahife yarım 1.250 TL. Arka kapak içi 4.000 TL. Arka kapak 5.000 TL. — İdare Yeri : Cumhuriyet Cad. Ceylan Apt. No. 27/6 Taksim-İST. ☎ : 45 17 52 — P. K. 599 Karaköy/İst. Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılardaki fikirler yazara aittir. Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın kade edilmez. — Fiyatı 50 TL.

Basıldığı yer : Yenilik Basımevi - ☎ 43 55 72

Görüş

Türk Ekonomisi büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Üstelik, bu sorunlar içiçe girmiş, adeta bir yumak oluşturmıştır. Yumağın ucu da kaybolmuş durumdadır. Sorunların nasıl çözüleceği yanında yumağın ucunu bulmak da ayrı bir sorundur.

Önemli etkiler yapması beklenen 25 ocaklı tarihli önlemlerden sonra son alınan faiz üzerindeki kararlar, büyük tartışmalar doğurmuştur. Çeşitli kurumlar ve kişiler, konumlarına göre, lehinde ve aleyhinde fikirler ileri sürmüş, gerçek görüntü, böylece büyük ölçüde gölgelenmiştir.

Burada, herşeyden önce sorulması gereken ilk soru, bu kararlar neden alınmıştır, sorusu olmalıdır. Bunun yanıtı açık ve basittir. Türk bankalar sisteminin işleyişinde gösterdiği kendine has özellik, bu kararların alınmasını zorunlu kılmıştır. Yılların getirdiği enflasyon sonucu herşeyin fiyatları yükselirken, halkın tasarruflarını yüzde 3.5 değerlendiren, ve fakat aynı tasarrufların kredi faizini yüzde 46.5'a kadar çıkartan bir bankalar sisteminin benzerine rastlamaya, dünya ölçüsünde olanak yoktur. Böyle koşullarda çalışan ve çalıştığı bilinen bankalar sistemine müdahale kaçınılmazdır ve geç bile kalınmıştır.

Dikkat edilirse, bu karardan yakınanlar bankası olmayan kuruluşlardır. Bunun da ana nedeni, Türk bankacılığının aile ve holding bankacılığı biçiminde gelişmesidir. Banka sistemimizin yapısal çarpıklığı çok açıktır ve tartışılmayacak düzeydedir. Gerek oligopol niteliğini bir ölçüde kırmak gerek buna dayanarak aralarında anlaş-

malalarını asgariye indirmek için, alınan faiz kararlarının tamamlanması zorunludur. Bu da banka açma yasağının kaldırılmasını sağlamaktadır.

Ve nihayet, doğal bir uzantı olarak Türk parasını koruma mevzuatı da bu duruma koşut olarak, mutlaka ele alınmalıdır.

Koşulların mantığı içinde bütünlük sağlamak, kararların fonksiyonel olma niteliği açısından daima zorunludur.

Prof. Dr. Yüksel ÜLKEN

Ayın Yorumu

Şeref ÖZGENCİL

Dünyada ve Türkiye'de 1950-1970 yılları arasında nispi bir stikrar dönemi yaşanmış, 70'lerden itibaren ise, özellikle 73 yılından sonra, nispi istikrar yerini, istikrarsızlığa bırakmıştır.

Dünyaya baktığımızda enflasyon hızla yükselmekte, üretim giderek düşmekte, dünya ticareti daralmakta ve işsizlik giderek artmaktadır. Bunun örnekleri gelişmiş ülkelerde, 3. Dünya ülkelerinde, Sovyetler Birliği ve çevresindeki ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Görünen, istikrarsızlığın artarak süreceği yolundadır.

Türkiye'ye baktığımızda dış dünya ile bağlantılı olarak, 1950-1976 yılları arasında varolan nispi istikrar, yerini 70'lerden sonra istikrarsızlığa bırakmıştır. Gerçi 1970 istikrar tedbirleri ile kısmen de develüasyonun etkisi kısa süreli döviz girişlerine neden olmuştur. Ancak Türkiye 1970-1975 yıllarında hızlı işçi dövizli giriş-

lerinden elde ettiği fonları büyük bir konfor içinde yiyerek tüketmiştir. 1975 yılından itibaren, büyüyen petrol faturasının da etkisiyle rezervler tükenmiş, işçi dövizli girişleri duraklamış, işsizlik artmış, daha önce yüzde 10 ile yüzde 20 arasında değişen fiyat artışları yüzde 50 ile yüzde 100 arasında seyretmeye başlamıştır. 200-300 milyon dolar olan dış ticaret açıkları, 2-4 milyar dolar seviyesine çıkmış, dışa bağımlı sanayilerde yüzde 70 olan kapasite kullanım oranı yüzde 40 dolaylarına düşerken, üretim büyük ölçüde gerilemiştir.

Ekonomide görülen istikrarsızlık doğal olarak siyasi istikrarsızlığı da beraberinde getirmiş, 4 yıldır hükümetler yerine kısa süreli koalisyon hükümetleri ve son dönemde de azınlık hükümetleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye ekonomi politikasında gününü yaşayıp sorunların çözümünü geleceğe ertelemiştir. Son 3 yılda

günlük petrol faturasının dövizini bulma peşinde dış ülkelerde uğraşan yöneticilerin temel sorunları çözme imkanı kalmamıştır.

Türkiye'de 1977'den bu yana 5 istikrar paketine başvurulmuştur. En sonuncusu da şimdi sinanıyor. 24 Ocak kararları ile uygulamaya konan istikrar paketinin üzerinden 6 ay geçmiştir. 6 ay uzun bir süre olmamakla beraber sorunları çok ve büyük olan Türkiye için aslında uzun bir süredir. Yılın ilk 6 ayındaki ekonomik göstergelere baktığımızda ihracat miktar olarak gerilemiş, değer olarak da bir artış olmamıştır. Temel malların üre-

timinde önemli gerilemeler ortaya çıkmış, işsizlik artarak devam ederken, fiyatlar ilk aylarda hızla bir tırmanışa başlamıştır. Son aylarda fiyat artışlarındaki nispi duraklamayı ise halkın satın alma gücünün kısılması nedenine bağlamak gerekir.

Türkiye'de ekonomik ve siyasi istikrar sağlamanın biricik yolu alt üst olmuş bir Türkiye'de buhranın yükünün kesimler arasında eşit olarak paylaşılması, demokrasiye, özgürlüklere, parlamentoya sıkı sıkıya sarılmak ve sahip çıkmak her türlü zorbalığa karşı çıkmak ve mahkûm etmekten geçiyor.

1980'de Türkiye Ekonomisi

Prof. Dr. Zafer BAŞAK

1980'de Türk Ekonomisinin karşılaştığı temel sorun 1963'lerde uygulamaya konan sanayileşme stratejisinden kaynaklanmaktadır. Bu strateji ithal ikamesine dayalıdır; Birçok gelişmekte olan ülkenin sanayileşme yolunda izlediği bir yöntem olmuştur. Türkiye'de uygulaması haklı nedenlere dayalı olduğu halde elde edilmesi gereken sonuçlar sağlanamamış ve bunun sonucunda 1980'lerde eksik bir ithal ikamesi ile karşılaşmış durumdayız. Durum böyle olunca Ekonomide dış dünyaya bağlı bir üretim yapısı oluşmuş ve giderek döviz kullanan fakat döviz üretmeyen bir ekonomi haline dönüşmüştür.

Halen geçen yıl olduğu gibi kapasite kullanım oranı ve üretim düzeyi düşüktür. Geçen yıldan farklı olarak para arzındaki daralma da üretimi olumsuz yönde etkilemektedir. Her enflasyon ortamında olduğu gibi tasarruflar yetersiz kalmakta. Ancak arttırılması istenen ihracat açısından tasarrufların artması yani

enflasyonun frenlenmesinin ertelenmesi mümkün olmayan bir koşuldur. Şu anda elimizdeki göstergeler enflasyon hızında nispi bir yavaşlama olduğuna işaret etmektedir. Yine de bu yıl enflasyonun yüzde 80'in altında olamayacağı beklenmelidir. Planlı ekonomi gereken ciddiyetle uygulanmamakta, enflasyon kamu maliyesini büyük ölçüde zayıflatmaktadır.

Sonuç olarak ekonomide kaynak ve kullanım dengesi geçtiğimiz birkaç yılda olduğu gibi bozulmuş durumdadır. Geçen yıl dış kaynak sağlamadaki güçlükler hafifletilmiş olmakla birlikte üretim ve verimlilik artışlarının sağlanamaması ciddi sosyal olayların oluşmasına ortam yaratmaktadır.

1980 başlarında uygulamaya konan önlemler ekonomiye ancak kısa dönemde çözümler getirmeyi amaçlamaktadır. Kanımca beğensek de beğenmesek de belirli bir mantık

içinde eksik yönlerine rağmen bu önlemlerin tutarlığını kabul etmek gerekir. Türkiye ekonomisi için serbest piyasa mekanizması zaten var olan bir olgudur. 24 Ocak kararları serbest piyasa mekanizmasına devletin birtakım müdahalelerine son vermektedir. Öyle ki KİT fiyatlarının sınırlı tutulması ile birtakım kişileri zengin eden rantlar ortadan kalkmakta, sübvansiyonlara son verilmektedir. Dövizin fiyatı giderek serbestleşmektedir. Burada tutarlılık sonuna kadar izlenecek ise emeğin fiyatının oluşmasında da gereken serbestliği tanımak zorunludur. Durum böyle olunca bir maliye politikası ile bütünleşmeyen ve temelde para politikası amaçlarına dayanan önlemler paketinin başarı şansı kısıtlanmaktadır. İzlen-

mesi gereken maliye politikası; temelde vergi reformu ile özellikle ekonomik bunalımdan doğan yükün ve genellikle Türkiye Ekonomisine özgü gelir bölüşümünün adil biçimde dağılımını amaçlamalıdır.

Uzun dönemde ki yapısal nitelikli dönüşümlere gelince. Bunlar kuşkusuz gündemde olmakla birlikte şimdilik ciddi biçimde ele alınmış görünmemektedir. Oysa bunalım zamanında özellikle planlama şimdiye kadar olduğundan daha ciddi biçimde sarılıp, belki de bir savaş zamanı planlaması yapıyormuş gibi davranarak ekonominin sıkıntılarının kaynaklandığı yapısal dönüşümleri hızla uygulamaya aktarmak zorunludur.

Enflasyon Olgusuna Bir Yaklaşım Denemesi

Kaya ARDIÇ

Enflasyon üzerinde binlerce kitap, makale, tez, seminerler, araştırmalar yapılan, bunca incelenen ve çözüm aranan bir konu olmasına karşın günümüzde gerek sanayileşmiş ibatı toplumlarında, gerekse az gelişmiş ölkelerde «toplumsal bir afet» olarak varlığını sürdürmekte ve bir türlü çözümlenememektedir.

Bu gözlemden çıkarılabilecek, enflasyonun kaçınılmaz, sistemin zorunlu ve gerekli bir parçası olduğu gerçeği midir, yoksa enflasyon gerçekten bir hastalık, iktisadi sistemde doğal olmayan bir durum olarak algılanıyor ve içtenlikle bir çözüm aranıyorsa acaba sorunun ele alınmış ve yaklaşım biçimlerinde bir terslik yetersizlik mi söz konusudur.

Eğer böyle ise daha başından yanlış konulmuş bir sorunun doğru çözümü zaten olanaksızdır. Kaldı ki toplumsal bilimlerde doğru ya da yanlış çözümün ölçütü de kesinkes

tanımlanamamakta ve önerilen çözümler, modeller, kuramlar ancak tarihsel süreç içinde ex-post olarak sınıandıktan sonra geçerliliği ya da geçersizliği üzerinde bir yargıda bulunulabilmektedir. Kimi toplumsal kesim ve sınıflar için doğru olarak benimsenen bir çözüm diğer toplumsal grup ve sınıflar için yanlış olabilmektedir. Kanımca bu durumda iktisadi sorunların tek başına salt ekonomik boyutlarına indirgenerek siyasal ve sınıfsal içerikleri göz önünde tutulmaksızın «teknik» bir sorun olarak ele alınmak istenmesindeki yönetsel bir tercihten kaynaklanmaktadır. Toplumsal ve ekonomik olaylarda siyasal ve ekonomik etkenler iç içe karşılıklı belirleyici karmaşık bir doku oluştururlar. Bazen sorunun siyasal boyutu ağır basmakta ve üst-belirleyici (sur détermination) olabilmektedir. Örneğin enflasyon bunun en güzel örneklerinden biridir. Böyle olunca da sorunlara salt teknik düzeyde «çözüm» aramak hem anlamsız hem de olanaksız olmaktadır.

Bu saptamadan ve kısa girişten sonra yukarıda sorduğumuz soru ile ilgili olarak, eğer enflasyon konusunda bugüne değin izlenen yaklaşımlarda bir yetersizlik ya da terslik varsa ve bunun sonucu olarak da değişik bir bakış açısından yeni bir yaklaşımla soruna yaklaşmak gerektiğini varsayarsak, bu yeni yaklaşım biçiminin ne olabileceğini çok kısaca, yüzeysel ve şematik olarak açıklamaya çalışacağım.

«Neden, niçin bu enflasyon?» Bu sorunun yanıtı, bir yandan geleneksel iktisat kuramlarının yaptığı gibi talep, maliyetler (enerji, ücretler, v.d.), para arzı gibi etmenlerin enflasyonun temel nedeni olduğu savının tarihsel olarak **reddini**, diğer yandan da **yeni bir kapitalizm kuramı oluşturmak gereksinimini** içerir kanımızca.

İlk olarak gerek gelişmiş gerekse az gelişmiş ülkelerde petrol fiyatlarındaki artış ya da ücretler-

deki yükseliş gibi etkenlerin enflasyonun temel ve açıklayıcı nedeni olarak kabul edilemeyeceğini vurgulamak gerekir.

Kapitalizmin uzak ve yakın tarihi incelendiğinde enflasyon ve ekonomik bunalımın birlikte ortaya çıktıkları ve İkinci Dünya savaşından sonra sanayileşmiş ülkelerin yaşadığı başlıca iki etkinlik döneminde (1945-65 ve 1965-80) 1965 e değin arasıra duraklayan ama genellikle hızlı ve yoğun bir büyüme 1965 den sonra ise kapitalizmin üretkenliğinin aksadığı ve adeta «yavaşlatılmış büyüme» diye tanımlanabilecek iki ayrı aşama gözlenmektedir. Her iki aşamada da duraklamaların ve bunalımların hep küçük enflasyonist baskılar sonunda ortaya çıktığı, örneğin, 1950, 55 ve 61 yıllarındaki fiyat artışlarından sonra 1952, 1958 ve 1963 yıllarında **duraklamaların** oluştuğu ve 1965 den sonra da giderek tırmanarak, fiyatlar genel düzeyindeki artışın, bir önceki dönemin en yüksek

noktası olan % 3 ü aşarak 1973 de % 7,6, 1974 de % 13,1 e ulaştığı ve bunun sonunda da 1974 den 1980 e değin 1929 Bunalımından bu yana kaydedilen en büyük ekonomik duraklamanın ve bunalımın kapitalist iktisat sistemi ile yönetilen ülkeleri sarstığı görülmektedir. (1)

Yukarıdaki verilerin alındığı OECD ülkelerinin deneyimlerine dayanarak enflasyonla ekonomik etkinliğin yavaşlaması, başka deyişle bunalım arasında bir ilişkinin var olduğunu söyleyebiliriz. Enflasyon ve ekonomik duraklama, şiddetleri aynı olmasa bile, aralarındaki ilişki açıdan ortak özellikler taşımaktadır.

Şiddetli olsun veya olmasın, her duraklama bazı işletmelerin az veya çok oranda borçlanmasıyla sonuçlanmakta ve güç duruma düşen işletmelere verilen krediler (ki buna «yüzdürme kredisi» denir) iktisadi deyişle değeri düşen alacakların parasallaşmasına (monétarisation) yol açmaktadır. «**Niteliksiz alacakların parasallaşması**» denilen bu olgu qnalizin odak noktasını oluşturmaktadır. Duraklamalar sonucu, alacakların değeri veya niteliği düşmekte ve miktar teorisinin ileri sürdüğünün tersi-

ne, miktarı yükselmemektedir. Bu süreç sonucu emisyonu gidilmekte, basılan para değerini yitirmekte ve enflasyon ortaya çıkmaktadır. (2) işlevini görerek bir finansman aracı olarak sistemin yeniden-üretiminin gerçekleştirilmesinde gerekli ve zorunlu bir rol oynamaktadır. Böylece görüyoruz ki enflasyon ve bunalım aynı olayın tezahürleridir. 1945-65 büyüme dönemindeki gibi birbirlerini izleyebileceği gibi, 1970-80 arasında olduğu gibi birlikte de ortaya çıkabilir (stagflasyon). Kapitalizmin tarihi, bize verimlilik artışı ve bunu izleyen yaşam düzeyi yükselişinin her zaman devresel (periodik) bir rahatlama-bunalım silsilesi içinde oluştuğunu öğretmektedir. Kapitalizmin üretim modeli ve tarzı incelendiğinde başlangıçta, üretim yapılarının yerlerine oturduğu, ağırlık merkezleri olduğu ve sermayenin kârlılığının arttığı görülür. Toplumda bir verimlilik artışı olmuştur. Sonra, giderek bu yapılar aşınır, verimlilik düşer ve bu kez enformatik, telematik gibi yeni bir takım tekniklerin doğurduğu kesimlerde yeni yapılar ortaya çıkar, yeni verimlilik artışları ve daha yüksek bir yaşam düzeyi sağlarlar ve bu yeni alanlarda sermayenin kârlılığı yükseilir. Ancak bu yeni kesimlerin ve yeni malların, eskilerinin yerini alacak tutarlı bir bütün içinde kaynaşmaları bir süre gerektirir ve oldukça sert

(1) Pierre Grou, «Enflasyon ve bir yanılgı», İktisat Dergisi Sayı, 186, Aralık 1979 s. 37-42.

(2) İbid, s. 39

direnış ve tepkiyle karşılanır. Aşın-
mış eski üretim aygıtı ve yatırılmış
sermaye, etkinliklerine son vermeye
kolay kolay yanaşmazlar ve nitel bir
dönüşüm için gerekli araştırma ve
teknolojik gelişme adeta ortadan
kalkar. (3)

Her bunalımdan sonra, serma-
yenin yoğunluğu artar ve ortaya ha-
reket kabiliyeti az, daha hacimli ve
daha yoğun bir kütle çıkar, Buna kar-
şılık, teknik gelişme tümüyle sosyal
sermayenin amortisman süresinin
kısaltmasına ve her cins makine ve
donanımın ortalama yaşam süresi-
nin kısaltmasına yol açar.

Sonuç olarak, kapitalizm 1970
lerden günümüze verimliliği azalmış
yapılarla sistemin dinamiğinin ge-
rekli kıldığı verimlilik sıçraması ara-
sındaki çatışmanın tam ortasında sı-
kışmış kalmıştır. Bunalım yapısaldır,
tarihseldir ve petrol fiyatlarındaki ar-
tış gibi nedenler olsa olsa, bu temel
yapısal ve tarihsel nedenin üstünde
bir zorlama niteliğindedirler. Fakat
kesinlikle enflasyonun yeterli açık-
layıcı nedenleri olamazlar.

Yeni bir kapitalizm kuramı oluş-
turmak gerektiğinden söz ettik. şim-
di de bunu özetlemeye çalışalım :

— Günümüzde kapitalizmin dö-
nüşüm dinamiği nedir? Üre-

tim aygıtının yapısında, eme-
ęin örgütlenmesinde ne gibi
niteliksel değişiklikler görül-
mektedir?

— Bu dönüşümleri kavrayan ve
açıklayan kavramlar nelerdir?

Bu iki sorunun yanıtı, kapitalist
üretim tarzının yeniden üretimi- dö-
nüşümü tarihçesinde bulunmaktadır.
Modern kapitalizmde, sermaye biri-
kimi ritmlerinin yeni bir dönemlemesi
(périodisation) söz konusudur. Piya-
sa ekonomisinde pazar için yapılan
üretim, biçim-değer ile biçim-devlet'i
içeren ekonomik birimlerin ayrılığını
ortaya çıkarır. **Kapitalist üretim iliş-
kilerinin gelişimi, basit el işinden
otomasyona değin, bir birikim düzeni
değişikliğini zorunlu kılmaktadır. Ba-
sit yeniden-üretim ve yaygın geniş-
leyen yeniden-üretimden yoğun biri-
kime doğru giden bir süreçtir bu. (4)**
Yoğun birikimden ne anlamak gere-
kir?

«Yoğun birikim, nispi artı-değeri
artırma etkisi olsa bile, üretim norm-
ları sistemini üretici güçleri devrim-
cileştirerek (révolutionariser) değiş-
tiren bir birikimdir. Yoğun birikime

(4) Alain Lipietz, Crise et Inflation, Pour-
quoi?, Paris Maspero, 1979. Buradaki
analizin özeti için bkz: Thierry Paquot,
«Marksizme yeni bir bakış ve bir kitap»,
İktisat Dergisi, Sayı. 184, Ekim 1979, s.
40.

(3) Ibid, s. 40

yaygın birikim de eşlik eder; gerek topluca, gerekse oransal olarak nispi artı-değere mutlak artı-değerin eşlik ettiği gibi.

Bu gelişme süreci içinde, üretici güçlerin gelişmesine sıkıca bağlı bir dönemlemeye göre iki ayrı kapitalist düzenleme türünün oluştuğu görülür.

1 — **Rekabetçi** denilen birinci tür düzenleme her özel üretim-yeniden üretim için geçerli olan ve iktisadi birimlerden exojen biçimde oluşan **emeğin toplumsal işbölümü** içinde ortaya çıkmaktadır.

2 — **Tekelci** olarak nitelendirilebilecek ikinci tür düzenleme ise **dolaşım süreci içinde emeğin sanayi işbölümünün** özellikleri olan a priori düzenliliği ve oranlılığı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Başka bir biçimde anlatmak istersek, **her üretim birimi içinde toplumsal-özel çelişkisinin** çözümlenmesinin uluslararasılaştırılması söz konusudur burada.» (5)

Sistemin özünde yatan temel ve klasik çelişki, bilindiği gibi, üretici güçlerin toplumsal niteliği ile mülkiyetin özel niteliği arasındadır.

Bu temel çelişkiye şu 3 diğer çelişki eklenir :

- 1 — Kamu-özel çelişkisi, ki biçim-değer ve para yoluyla çözümlenir.
- 2 — Üretim araçlarını ellerinde bulunduranlarla, bunlardan yok-sun bırakılmış üreticiler arasındaki çelişki. Bu da ücretlilik ve artı-değere el konulmasıyla çözümlenir.
- 3 — Çalışma süreci içinde emekçilerin yabancılaşması çelişkisi ki, bu da teknik gelişmelerle (enformatik, telematik), çözümlenmeye çalışılır.

Önemli olan, **bütün bu değişik ilişkiler ağını yerli yerine koymak ve bunu yaparken de meta üretimi ile doğrudan üreticinin üretim sürecinin denetimini yitirmesi arasındaki bağı** görebilmektedir. (6)

İşte enflasyon olgusu, bu çelişkiler yumağı içine yerleştirilerek kavranabilir ve ancak bundan sonra belki bir çözüm aranabilir.

(5) Thierry Paquot, *İbid.* s. 40.

(6) *İbid.* s. 42.

Enflasyon Üreten İthalat

Dr. Kenan MORTAN

ENFLASYON'un artık aşılmaz boyutlara vardığı şu günlerde hep enflasyonu yaratan nedenler üzerinde konuşuluyor. Biz, kamu kesiminin makina alımı sırasında enflasyon çemberine nasıl girdiği konusundaki gözlemlerimizi aktarmak istiyoruz. Bu tesbit sonrası enflasyonla birlikte yaşayan yıllara girmiş Türkiye'nin bu alandaki çemberi yarmak için neler yapabileceği konusunda bir iki önerimiz olacak.

Gözlemde bulunduğumuz piyasa, mal piyasası olmayıp sosyal hizmet üreten sağlık hizmetleri piyasasıdır. Burada enflasyon, üretimi şu aşamalardan geçmektedir.

Aşama I : Kendi gereksinimleri dışında şekillendirilmiş bir tedavi yapısında araç gereç talebinin sürekli Batı'dan sağlanacağı açıktır. Enflasyonist tuzak olarak nitelediğimiz bu ithalat olayı hep kendi içinde bir doğurganlık taşımaktadır. Bir kez yapılan ithalat hep kendi içinde bir it-

halatı gizlemekte ve bu olay giderek daha büyümektedir.

Aşama II : Araç veya mikana yurda getirilmiştir. Araçların genellikle izlenen kalkınma siyaseti gereği sofistike oluşu önce kullanımda aksaklıklar yaratmakta, bir süre sonra da buna uygun teknisyen yokluğundan araç bir köşeye atılmakta veya hurdalık gibi depolara indirilmektedir.

Aşama III : Böylelikle çok kolayca işleyen tuzaklar bizi üçüncü aşamaya, yeniden ithal aşamasına götürmüştür. Artık bu aşamada ithalat tek nedeni olmayıp, bir kaç kanaldan körüklenen bir deniz simidini andırmaktadır.

Önce, haklı olarak 2490 sayılı yasanın kamu kesiminde en ucuz araç-gerecin ithalini öngörmüşken, nasıl oluyor da en pahalısının alınmasına yol açtığı sorulabilir. Bunun yanıtı basittir. Büyümenin dışı ba-

ğimli yapısı ithalatda da ortaya çıkmakta ve servis ve ekonomik ömür gibi Tasalar ve sofistike bir araca sahip olmak gibi şekilsel özelemler yasayla çelişik olarak en pahalı araç-gerecin ithal edilmesiyle sonuçlanır. Örneğin mikroskop ithalatında «tablası hareketli» şikkı eklenerek, ihaleye çok daha elverişli koşullarla katılan yerli ve hatta yabancı şirketler saf dışı bırakılır.

Körükleyici ikinci kanal ise kamu kesiminde oluşmuş «dükallıklar-dır». Merkezi yapının gereği, her kamu kuruluşu kendi **otonom egemenlik alanını** kurmakta ve buraya hiç bir kuruluşu yaklaştırmamaktadır. Böylelikle her kamu kuruluşu aynı araç-gereçten ithal eder duruma gelir. Örneğin Paris Tıp Fakültesinde yakın yıllara dek 1 olan elektromikroskoptan bizim üniversitelerin hastahanelerinde 3-4 arasında varolduğunu kaydederek bu egemenlik alanlarının boyutlarını göstermede yeterli olacaktır sanırım. Böylelikle, önce düplikasyon sonra triplikasyon ve en sonunda aynı araç-gerecin sayılmayacak kadar çok multiplikasyonları doğar. Kamu kesiminde mevcut IBM'lerin yılda 40-50 iş saati arasında çalıştığını söylersek «dışa bağımlı savurganlığın» nasıl oluştuğu ortaya çıkar.

Bu yapıda az gelişmiş bir ülke araç yerine, enflasyonun kendisini ithal etmektedir. Çünkü enflasyonist

tuzaklarla körüklenen ithalat, enflasyon üretimini çarpan etkisiyle büyütür. Kartopu gibi giderek büyüyen bu enflasyon mekanizmasında Batı bloğunun bağılı kredi olayı önemli bir özendirici olmakta ve çok uluslu şirketlerin monopolist olarak belirlediği fiyatlar, hiç bir pazarlık gücü tanımadan enflasyon ithal edilir hale gelmektedir.

Kanımca bu üç aşamalı safhada şekillenen enflasyon olgusunu maliyet ve talep spirali içinde değerlendirmek zorlama, en azından sıg bir anlayışın ürünü olacaktır. Ancak bunları da kapsayan **yapısal enflasyon** tanımı belki de buna en yakın sözcüktür.

Batı dünyası ithalatdan kaynaklanan bu enflasyon olgusunu kendi bilim dünyasına tahlil ettirirken, kimi bunun Batı özentisi içindeki «Yağlı-boyalı hastahane koridorları» anlayışı ürünü olduğunu, kimi ise «Salt Caddillac araç kullanma özentisi», bir başkası örneğin Leibenstein «Az gelişmiş ülkelerde etkinlikte $\bar{X}$ durumu» olarak nitelendirir.

Türkiye'de son yıllarda yapılan tahlillerde çınar ağacı misali bazı moda sözcükler eklenmiş ve buna savurganlık ve eşgüdümzlük olduğu kaydedilmiştir.

Bu sözcük ve tanımlar acaba gerçek durumu yansıtıyor mu?

Kesinlikle hayır. Buna tek kelimayla aysberg tahlili demek gerekir. Çünkü tahliller belli bir yönetim anlayışından ve yapıdan soyutlanmıştır.

Üstelik merkezi yapının bu denli yaygınlaşma eğilimi gösterdiği ve egemenlik alanlarını giderek genişletme çabasında olduğu tek tek kamu kuruluşlarında bir anlamda «dükalıklar» olduğu ortamda, organize olmaya baskı gruplarının geliştirdiği mekan monopollerinin giderek yayılma eğilimi gösterdiği bir günde sorunun çözümü bir iki küçük kısır tedbirin boyutlarını çok aşar.

Ama yine de söylenebilen bir iki öneri vardır.

I — Bu daha çok iktisadi olup, ithal ikamesi anlayışının şekillendirici etkisi altında, yurtiçi üretimin özendirilmesi öngörür. Yıllardır adı varolan ve Sanayi Bakanlığınca yürütülen Yerli İmal Durum Belgesi'ni yaygınlaştırmak, ancak bunu selektif bir biçimde uygulamak olasıdır. Daha çok hoka-mola sanayi ile baby-prin yapımına yaramış ithal ikamesi politikası, ciddi ve rasyonel bir selektif politika ile harcıalem (universal) araçların hemen tümünün yurtiçinde üretilmesini sağlayacaktır.

II — Ancak Türkiye'de pür iktisadi önlemlerle dönüşüm olanakları çok kısılmıştır. Sorunun sosyo-poli-

tik yönü bunun ana nedenidir. Bugün en rasyonel selektif politikayı uygulasanız bile yönetimde demokratikleşme olgusu, seminerimizin politikacı konduğu Sayın Ali Topuz'un ifadesiyle, «Kılcal damarlara yayılmadıkça» sorunun çözümünde mesafe alınamıyacaktır.

Kısaca tüm çalışanların karar alıcı olması ve katılımcı hale gelmesi olarak özetleyebileceğimiz bu yönetim reformu gerçekleşmedikçe tüm düzenlemeler sel izi gibi kısa dönem etkili olacaktır. Bugün en büyük mülki amir, 10 milyar bütçeli KİT genel müdürü ve bir üniversite rektörüne tanınmayan % 1 bütçe aktarma veya bağımsız sarf yetkisinin arkasında yatan güvensizlik hergün tohumlarını yeşertmiş ve kamu kesiminin belki Ankara'da karar üretir ama Anadolu'da karar yürütemez duruma gelmiştir.

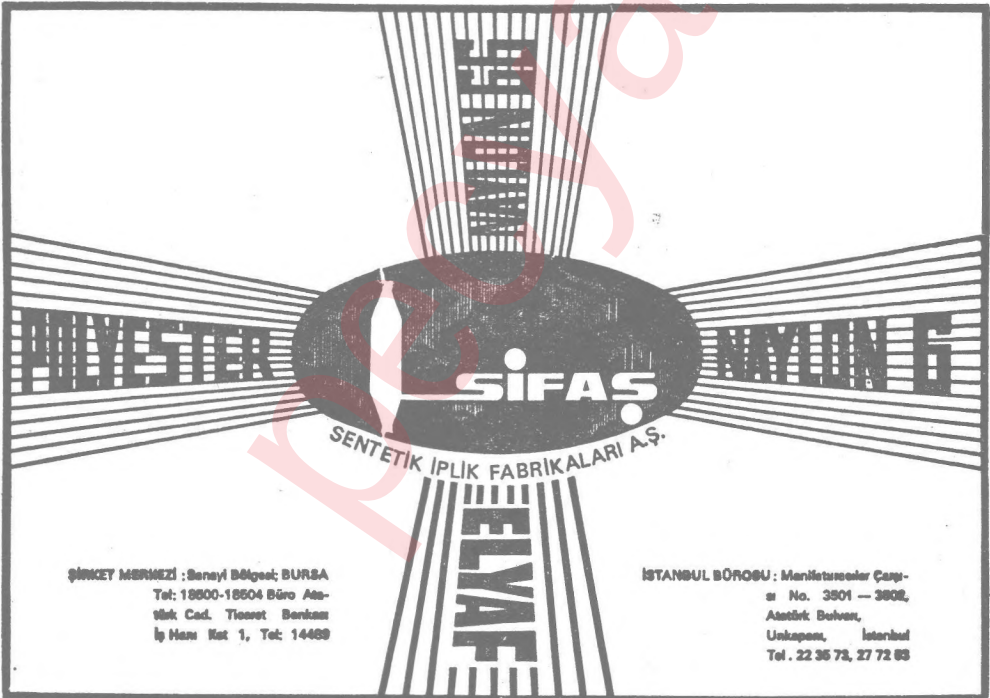
Yönetim reformu satır başlarıyla tüm karar alma organlarında çalışanların yönetime katılması, işyerlerinin demokratikleşmesi, kamu kuruluşlarında grev, hakkının tanınması, katılımcı yapının güçlendirilmesi ve ona bağlı olarak halkın temel sorunlarında çözüm üretici olması için yerel yönetimlerin vesayet rejimi olmaktan kurtarılıp bağımsız yönetim hakkının getirilmesidir.

Bu satırbaşlarını iri gerçekleştiremez, hayalci ve belki de fantastik

senfonunun etkisi altında yazıldığı düşünülebilir. Ama unutmamak gerek ki, son yılların en önemli yönetim ve iş başarısının sağlandığı KUP projesinin başarısı, şantiyede yürütülen bu anlayış oldu. Sanırım bu olaya en büyük tepki de köye götürülen hizmetin yalın başarısına duyulan kıskançlıktan çok, bu yeni yak-

laşımın etkisidir.

Bu yapısal dönüşüm Türkiye'yi enflasyon tuzaklarından ve onun çarpan etkisinden uzak tutacaktır. Üstelik Türkiye'nin kendini bu alanın dışında ısrarla tutması bizi demokrasiden, önce ara, sonra kara, sonra da kapkara rejimlere sürüklemesi kaçınılmazdır.

İNVESTİTÖR **SIFAS** **MÜHÜR**

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ELİYAF

ŞİRKET MERKEZİ : Seraylı Bölgesi, BURSA
Tel: 18600-18604 Büro At-
törük Cad. Tineret Bankası
İç Mavi Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÖROBU : Meniklerciler Çarşı-
sı No. 3901 — 3802,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel . 22 35 73, 27 72 83

IMF Anlaşması ve Türk Lirasının Değeri

Halûk Ferden GÜRSEL

İktisatçı

Türkiye 18 Haziran 1980'den geçerli olmak üzere, kısaca IMF diye bilinen Uluslararası Para Fonu ile üç yıl süreli bir anlaşma imzalayarak, 1,250 milyar özel çekme hakkı (yaklaşık 1,650 milyar dolar) tutarında kredi almış bulunmaktadır. Çoğu kez dünya kamu oyunda eleştirilen «IMF'nin, istikrar politikaları uygulamalarını uygun görme» koşulu bu anlaşmanın da özünü oluşturmaktadır. Çeşitli politikalar monetarist yaklaşımla düzenlenmiş ve belli ki IMF'nin yöneticilerini bile şaşırtan Türk ekonomisinin (ya da daha doğru deyimle siyasetinin) özellikleri karşısında çoğu hususlar açık bırakılmış, çeşitli politikalar ve sayısal büyüklüklerin sonradan üzerinde anlaşmaya varılacağı belirtilmekle yetinilmiştir.

Türk Lirasının değerinin belirlenmesi ile ilgili hususlarda «Türk ekonomisinin rekabet gücünü koruyacak esnek kur politikasının» uygulanacağı vaadinde bulunmaktadır. Başka deyişle, Türkiye'deki enflas-

yon oranının diğer ülkelerin enflasyon oranlarını aşan kısmı devalüasyonlarla telafi edilecek ve Türkiye'nin bugün sahip olduğu ihrac gücü korunacaktır. Bunun ötesinde bir yeni ihrac gücü kazandırılması söz konusu değildir. Türkiye'nin sorumluluğu mevcut ihrac gücünün kaybedilmemesi ile sınırlıdır. Ülke içi para değerinin ne tür bir politika ile dış ülkeler para değerine göre değiştirileceği konusu açık bırakılmış bulunmaktadır. Yani «gerekli» kur değişikliklerinin hangi baza göre yapılacağı ve hangi birimin kullanılacağı belli değildir.

«Kur Politikası» Nedir

Aslına bakılırsa, döviz kuru politikasının seçimi, karmaşık bir karardır ve genel olarak çok sayıda değişkenin hesaba katılmasını gerektirmektedir. Başlangıçta verilmesi gereken karar ülke parasının «dalgalanmaya» mı bırakılacağı yoksa her-

hangi bir dış değere göre «tesbit» mi edileceği şeklindedir. «Dalgalanmaya bırakma» yolunu seçen ülke ayrıca, bu dalgalanmanın «bağımsız» mı yoksa «birlikte dalgalanma» biçiminde mi olacağına da karar vermedir. «Avrupa Para Sistemi» adı verilen sisteme dahil Avrupa paraları birlikte dalgalanmayı seçmişlerdir. Bunda ufak tefek farklılıklar haricinde, ülkeler paralarının değerlerini müştereken değiştirmektedirler. «Dalgalanmaya bırakmanın» üçüncü biçimi ise, paranın değerinin, belli bir göstergeler setine göre tesbit edilmesidir. Para bu göstergeler setine göre, «dalgalanmakta» dır.

«Tesbit» yöntemi ya da kamu gücünün müdahalesi

Para değerini, «tesbit» yöntemi-ne gör seçen ülkeler de bu tesbitin bir tek yabancı para değerine göre mi, yoksa bir paralar «sepeti» ya da daha açık deyimi ile topluluğuna bağlı olarak mı yapılacağına da karar vermek durumundadır. Bir tek paraya göre, kendi parasının değerini tesbit etmek isteyen ülke, kendisi için en ziyade arzu edilir olan parayı da belirlemek zorundadır. Öte yandan bir değerler topluluğunun değişmelerine göre, kendi parasının değerini tesbit edecek olan ülke örneğin özel çekme haklarının değer değişmelerini bu amaçla kullanabilir. Bir başka yöntem, ülkenin ticaret yaptığı mem-

leketlerle olan ticareti ölçüsünde ağırlıklandırılmış bir «sepet» tesbit edip, ona göre parasının değerlemesi olabilir. Bunun dışında ülke koşullarına uyan başka, «sepetler» de yapılabilir.

Ülkelerin, yukarıda saydığımız durumlar arasında birbirlerinden az çok farklı uygulamalara gittiğini de kaydedelim. Parasının değerini «tesbit» ettiğini ilân ettiği halde, sık sık değiştirip bir nevi «dalgacı» haline gelen ülkeler çok görülmektedir.

Neye göre yöntem?

Yapılan matematik ve ekonomik çalışmalara göre, ülkenin hangi döviz kuru politikasını izlemesi lâzım geldiğini tesbit etmek için dikkate alınması gereken faktörler belirttiğimiz gibi pek çok sayıdadır. Burada bunlardan en önemli bir kaçını saymak istiyoruz :

a) **Açıklık** : Bu deyim ülkenin ticarete konu mallarının miktarının toplam üretimine oranın ifade etmekte olup, özellikle sabit ya da esnek kur sisteminin seçiminde büyük öneme sahiptir. Çünkü ülke içinde bir dengesizlik meydana çıkınca bu, ya enflasyon veya deflasyon yaparak ya da döviz kuru ayarlamaları ile düzeltilecektir. Nisbeten «kapalı» ekonomiler, esnek kur sistemi ile, nisbeten «açık» ekonomiler de (yani

dış ticaret kesimi büyük olanlar) sabit kur sistemi ile dengesizlikleri daha kolay düzeltebilmektedirler. Nisbeten açık ekonomilerin, sabit kuru tercih etmelerinin bir nedeni açık ekonomilerde döviz kurlarındaki değişmelerin, fiyat düzeyi üzerinde büyük etkiler yapmasıdır. Kuru sabit tutarak, döviz kur değişmelerinin fiyat üzerindeki ani etkilerinden kaçınılabılır.

b) Ülkenin boyutları : Ekonomik büyüklüğü, dünya, ekonomileri içerisindeki yeri de, döviz kuru seçiminde önemlidir. Genellikle, küçük ekonomiler sabit, büyük ekonomiler esnek döviz kurlarını daha avantajlı bulmaktadırlar.

c) Mal yoğunluğu : Malları çeşitlenmiş ekonomilerin dalgalanmayı avantajlı bulabilecekleri ve bazı mallardaki kayıpları öteki mallarla telafi edebilecekleri ileri sürülebilir. Belli maldan uzmanlaşmış ihracat endüstrilerine sahip ülkelerin, sabit kur sistemleri ile, ülkeye zarar verebilecek tesadüfi değer dalgalanmalarından kaçınabilecekleri de düşünülebilir.

d) Uluslararası mali bütünleşme : Uluslararası sermaye hareketlerine karşı ülkenin duyarlılığı da döviz kuru seçiminde önemli bir rol oynar.

e) Enflasyon : Enflasyon oranları birbirinden farklı ülkeler esnek kurları tercih ederlerken, aynı enf-

lasyon oranlarına sahip ülkeler sabit kur sistemlerine yönelme eğilimindedirler. Ülkenin en önemli ticaret ortaklarının enflasyon oranlarının durumu bu konuda büyük önem arz etmektedir. Genel olarak, düşük enflasyon ülkelerinin «sabit» kur sistemlerini kendilerine uygun bulduklarını söyleyebiliriz.

Ya Türkiye?

Bize göre bu veriler karşısında Türk Lirası değerinin tesbitinin Türkiye'nin ticaret ortaklarının, toplam ticaret hacmi içerisinde kapladıkları yere göre ağırlıklandırılmış bir özel sepete göre yapılması gerekmektedir. Böylece, ticaret ortaklarımızın enflasyon oranları, ağırlıkları oranında Türkiye'nin enflasyon oranından «düşülmüş» olacak ve Türk ekonomisinin rekabet gücü korunmuş kalacaktır.

Değişme birimi bu durumda önemli değildir. Amerikan doları olarak da korunabilir. Başka bir para da seçilebilir. Bu tür kur değişmelerinin, «çapraz kur» değişmeleri adı verilen, dünya döviz piyasalarındaki değişmelerden bağımsız olduğu açıktır. Çapraz kur değişmeleri, bu tür değişmelerden ayrı ve «hemen» yapılması gereken değişmelerdir.

Zamanlamaya gelince, önceden bilinen döviz kuru tesbit formülünün

uygulama zamanı da belirlenmelidir. Böylece periyodik ayarlamalar yapılacağı ilân edilmelidir. Faydası bu tür periyodun, ihracatın geciktirilmesi, ithalatın hızlandırılması baskılarının maksimum sınırını oluşturmaktadır. Diyelim aylık periyodlarla her ayın birinci günü önceden bilinen formüle göre ayarlama yapacaksanız, ihracatçı ihracatı kaç gün geciktirirse yeni kur uygulamasına tabi olacağını ve bundan ne denli kâr veya zarar göreceğini bilecek, bugünkü uygulamanın «ticareti durdurucu» ni-

telikteki «belirsizlik» özelliği ortadan kaldırılabilir. İthalatta da benzer kurallar tersine işleyecektir.

Görüldüğü gibi önerilen bu uygulama ile «belirsiz bekleyişler», «belirli bekleyişlere» dönüşmekte, ekonomik sürpriz ve dış ticaretteki ekonomik rantlar asgariye inmektedir. Bekleyişleri, para değerinin «artık düşmeyeceği» ya da «bundan sonra daha yavaş düşeceği» şekline çevirmek de hükümetlerin görevi olmaktadır.

KARANFİL
Mustafa Karanfil *Şerafettin Karanfil*

Her türlü
Buket
Sepet ve
Merasim Çiçekleri

ÇİÇEK EVİ
ŞİŞLİ Halaskârgazi
Cad. No. 335/A

46 33 34
47 07 22

ÖZAJANS

Ekonomide Bu Ay

Handan GÖRGÜNAY

BANKA FAİZ ORANLARI SERBEST BIRAKILDI

Bakanlar Kurulunca yayınlanan bir kararnameyle banka faiz oranları serbest bırakıldı. Bakanlar Kurulunun kararına göre bankalar tarafından açılacak kredilere uygulanacak faiz hadleri vadelerine göre serbestçe saptanacak. Yine bankalar 6 ay ile 2 yıl arası vade ile hamiline mevduat sertifikası çıkarabilecekler. Vadesiz tasarruf mevduatı faiz oranı ise yüzde 3'ten yüzde 5'e çıkartılabilecek. 6 aydan başlayan vadelerde faiz oranı banka ile para yatıran arasında pazarlık usulüyle belirlenecek.

Hükümetin aldığı bu karara, kıtlaşan ve başka yollarla bankerlerin elinde toplanan paranın bankalar kanalıyla yasal yollara aktarılması düşüncesinin yol açtığı düşünülmüyor.

Faiz hadlerinin serbest bırakıl-

masıyla, bankalar topladıkları paraları kredi olarak verirken de alacakları faizi yine pazarlık yoluyla sağlayabilecekler. Böylece enflasyonun yarattığı hızlı aşınma nedeniyle bankalardan bankerlere yönelen tasarrufların yeniden bankalara dönmesi sağlanabilecek.

Bu kararnameyle amaçlanan bir başka yarar da talebin azaltılarak, tasarrufların teşvik edilmesi ve enflasyon oranının düşürülmesidir. Öte yandan yüksek faiz ödenerek üretimde kullanılan kredi, üretim maliyetlerinde bir artışa yol açacak, maliyet artışları tüketici fiyatlarına yansıyacaktır.

Faiz hadlerinin serbest bırakılmasının sonuçlarından biri de orta ve küçük sanayiciler ile küçük bankaların aleyhine bir ortamın yaratılmış olmasıdır.

Bir başka olumsuzluk olarak da, büyük sanayi yatırımlarının yerini,

yüksek faizlere karşılık kısa zamanda büyük kârlar getirebilecek ticari faaliyetlere, spekülasyona ya da hafif tüketim sanayisine terk etmesidir.

IMF 1 MİLYAR 600 MİLYON DOLARLIK KREDİYİ ONAYLADI

Uluslararası Para Fonu (IMF) Yönetim Kurulunun Washington'daki toplantısı sonunda Türkiye ile Fon arasında üç yıl için düzenlenen yeni Stand-by anlaşmasını onayladı. Anlaşma uyarınca Türkiye Fon kaynaklarından üç yıl içinde 1 milyar 600 milyon dolarlık (1 Milyar 250 milyon SDR) çekiş yapabilecek.

Yönetim Kurulu toplantısı sonucu alındıktan sonra Maliye Bakanı İsmet Sezgin yaptığı açıklamada, IMF'nin Türkiye'nin uyguladığı istikrar tedbirlerini olumlu bulduğunu, IMF dışındaki diğer kaynaklardan da Türkiye'ye yardım yapılması gerekliliği üzerinde durulduğunu belirtti. Türkiye, Fon kaynaklarından ilk çekme hakkı olarak 190 milyon dolar alabilecek.

Yeni Stand-by anlaşması için Türkiye'nin IMF'ye sunduğu niyet mektubunda ise, enflasyon oranının yüzde 30-40 dolaylarında olması, yıllık GSMH artışının yüzde 2-3 düzeyinde tutulması ve 1980 yılında alınan ekonomik önlemlerin 1981'de de uygulanması gibi konular yer alıyor. Ayrıca basında yer alan bilgilere göre, Türkiye IMF'ye;

Gerektiğinde TL'yi devalüe ederek ihracatta rekabetliliği koruma,

Haziran 1981'e kadar 1 milyon dolardan fazla kısa vadeli borç almama,

KİT'lerin serbest piyasa düzenine göre yönetilmesi,

1980'de KİT'lerde maaş artışlarının yüzde 47 oranını aşmaması,

Petrol dahil ithalatın 7,6 milyar dolar düzeyini geçmemesi noktalarında güvence verdi.

BORÇ ERTELEME GÖRÜŞMELERİ TEMMUZA KALDI

Türkiye'nin OECD ülkelerine olan ve vadesi gelmiş borçlarının ertelenmesi konusunda yürütülen çalışmalar kesintiye uğradı. Bu konudaki görüşmeler temmuz ayında devam edecek.

Türkiye, bu ay içinde OECD ile yaptığı toplantıda, 1978 ve 1979'da oluşan borçlardan ödeme vadesi gelmiş olup da ödenmemiş olan taksitler de dahil, bu iki yıla ait tüm borçların da erteleme programına dahil edilmesini istedi. OECD yetkilileri ise ödeme süresi geldiği halde ödenmemiş olan borçların erteleme kapsamına alınamayacağı konusunda ısrar ettiler. Bu konuda henüz bir görüş birliği sağlanamadı. Anlaşma

sağlanamayan bir diğer konuda faiz konusu. Türkiye ertelenen borçlara yüzde 2 faiz önerirken, OECD çevreleri bu oranı çok düşük buluyorlar.

Bu görüş ayrılıklarının 7-9 Temmuz tarihleri arasında yapılacak toplantıya kadar giderilmesinin güç olduğu da belirtiliyor.

TL'NİN DİŞ DEĞERİ YİNE DÜŞÜRÜLDÜ

10 Haziranda alınan yeni bir kararla Türk lirasının dış değeri çeşitli paralar karşısında yüzde 5,8 ile 9,6 oranında düşürüldü. Yabancı paraların uluslararası piyasalardaki değerlerinin değişmesi üzerine alındığı ifade edilen karara göre, 1 BD doları 78, 1 Alman markı da 43,97 liradan işlem görecektir. Daha önce dolar 73, 70, mark 41,51 liradan işlem görüyordu.

Öte yandan, gübre ile tarımsal ilaç ve hammaddeleri dışalımını karşılığı satılan dövizler için parite 1 ABD doları 61.30 lira olarak belirlendi.

AKARYAKIT VE TEKEL ÜRÜNLERİNE ZAM

Bu ay içinde Tekel ürünlerine yüzde 25-40, petrol ürünlerine de yüzde 10-15 oranında zam yapıldı. Akaryakıtta yapılan zamma göre, süper benzin 46,90-49,90, normal benzin 41,90-44,90, gazyağı 24,80-29,10, mo-

torin 24,60-28,20, kalorifer yakıtı 19, 47-23,40, tüpgaz 310-505 ve piknik tüpgaz 55-105 lira arasında satılacak.

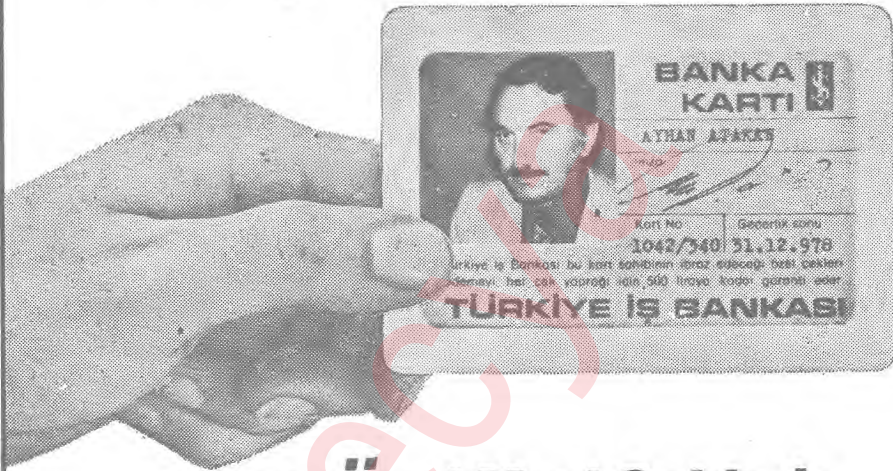
DÖVİZ REZERVLERİNİN DİŞ BORÇLARI KARŞILAMA ORANI GERİLİYOR

Son yayınlanan bilançoya göre altın ve döviz rezervlerinin dış borçları karşılama oranı gerileme gösterdi. Bilançoda yer alan rakamlara göre altın ve döviz rezervi 49,4 milyar lira. Dövizle ödenecek borçlar toplamı ise 365,5 milyar lira olarak belirleniyor. Buna göre Haziran 1980'de altın ve döviz rezervlerinin dış borç karşılama oranı yüzde 13,5. Geçen yılın aynı döneminde bu oran yüzde 24 idi.

DIŞSATIM GERİLEDİ

1980 yılının ilk dört ayının belirlenen rakamlarına göre, dışsatım miktarı geçen yılın aynı dönemine oranla yüzde 51 oranında bir gerileme gösterdi. Yayınlanan rakamlara göre, dışsatım kalemlerindeki en önemli gerileme yüzde 67,5 oranıyla sanayide gözlemlendi. Tarımdaki gerileme yüzde 51 oranında gerçekleşirken, madencilikteki gerileme yüzde 10,5 olarak belirlendi. Buna karşılık dışsatım ürünlerinin fiyatlarındaki artış oranı ise yüzde 56.

yalnız bu kart her zaman her yerde geçer

**ayrıca Özel Mavi Çeklerle
dilediğiniz İş Bankası Şubesinden
50.000 liraya kadar
provizyonsuz para çekebilirsiniz...**

**mavi çek üzerinde imzanız paradır...
her zaman her yerde geçer**

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

nesilden
nesile

biraların ası
TEKEL birası

TEKEL
Birası

«KAVEL demek kalite demektir!...»

EMAYE BOBİN TELLERİ (0.05mm Ø kadar)
TELEKOMÜNİKASYON KABLOLARI (1800 çift kad)
TESİSAT KABLOLARI
TELEFON KABLOLARI
ENERJİ KABLOLARI (20 kV kadar)

KAVEL adını taşıyorsa,
çeyrek asırlık birikimi olan
üretim teknolojisinin
üstünlüğünü de
beraberinde taşıyor
demektir.

KAVEL kalitesi

belgesiyle
kanıtlanmıştır.

«Kalite
arıyorsanız
KAVEL,»

KAVEL

KABLO VE ELEKTRİK MALZEMESİ

Karaköy-İSTANBUL

Tel: 45 35 05 - 45 34 94

Borusan, çelik ağları ile endüstrimize hayat verir...

... yaşamı sürdüren kan
damarları gibi...

Yurdun dört bucağında
Borusan'la başlar üretim...

... ve Borusan boruları,
profil boruları, yassı çelik
ürünleriyle en sağlıklı ve
yüksek standarda ulaşır...

Kimya, petrokimya, kâğıt,
meşrubat, ilaç, gıda, süt, ev
aletleri, bisiklet, ambalaj,
tekstil ve otomotiv
endüstrisinde..... İnşaat
sektöründe makine üretiminde....
mobilya ve dekorasyonda BORUSAN,
çağdaş kalitenin, güvencenin,
estetikğin vazgeçilmez unsurudur.

Sanayi borularını,
paslanmaz çelik boruyu,
metal kaplamalı çelik
bantları Türkiye'de ilk kez
gerçekleştiren Borusan,
teknolojik alandaki
öncülüğüyle ve giderek
devleşen satış grafiğiyle,
ulusal ekonomiye de
katkıda bulunan büyük
kuruluşur.

BORUSAN

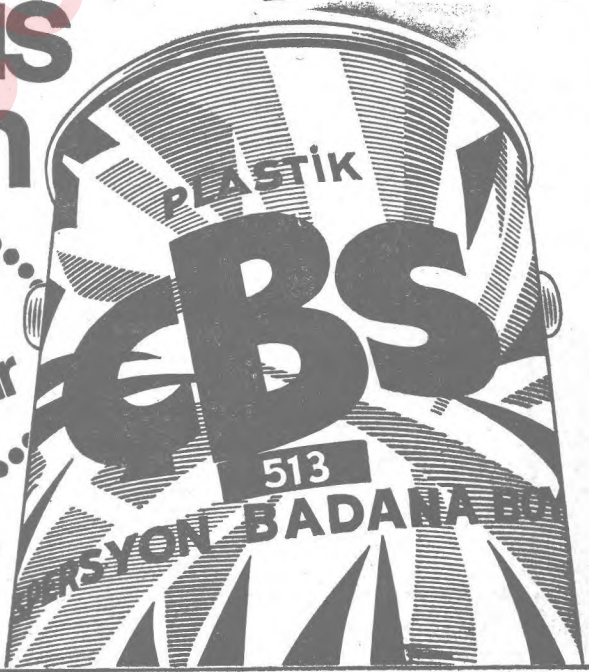
ÇBS PLÂSTİK BOYA duvarlarınıza kanat gersin...

Korusun duvarlarınızı
o emsalsiz gücüyle ÇBS Plâstik...
Aman vermesin zamana ve
onun yıpratıcı etkilerine...
Duvarlarınız en renkli
en gösterişli, en güzel

günlerini yaşasın
ÇBS Plâstik'in koruyucu
kanatları altında...
ÇBS Plâstik ile mutlu olsun
duvarlarınız, mutlu olun siz
ve yuvanız...

duvarlarınız yıllara göğüs gersin

daha
iyisi
yoktur

ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ
ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy, Kardeğim Sok. No.44/8 İstanbul
Telefon: 43 49 55

ANONİM ve LİMİTED ŞİRKETLERİN

Organizasyonu, Kuruluş, Mukavele Değişiklikleri

- Kısa sürede tescil ve ilân işlemleri
- Bloke teminat için kolaylık
- Bloke teminatın kısa sürede serbest bırakılması

ŞEKER SİGORTA ACENTELİĞİ

**Yangın, kaza, kasko, ve tüm sigorta
işlemleri
Ödemede kolaylık.**

ÇAĞDAŞ MÜŞAVİRLİK BÜROSU

ORHAN BENZET ve ORT.

P.K. 643 Aksaray-İST.

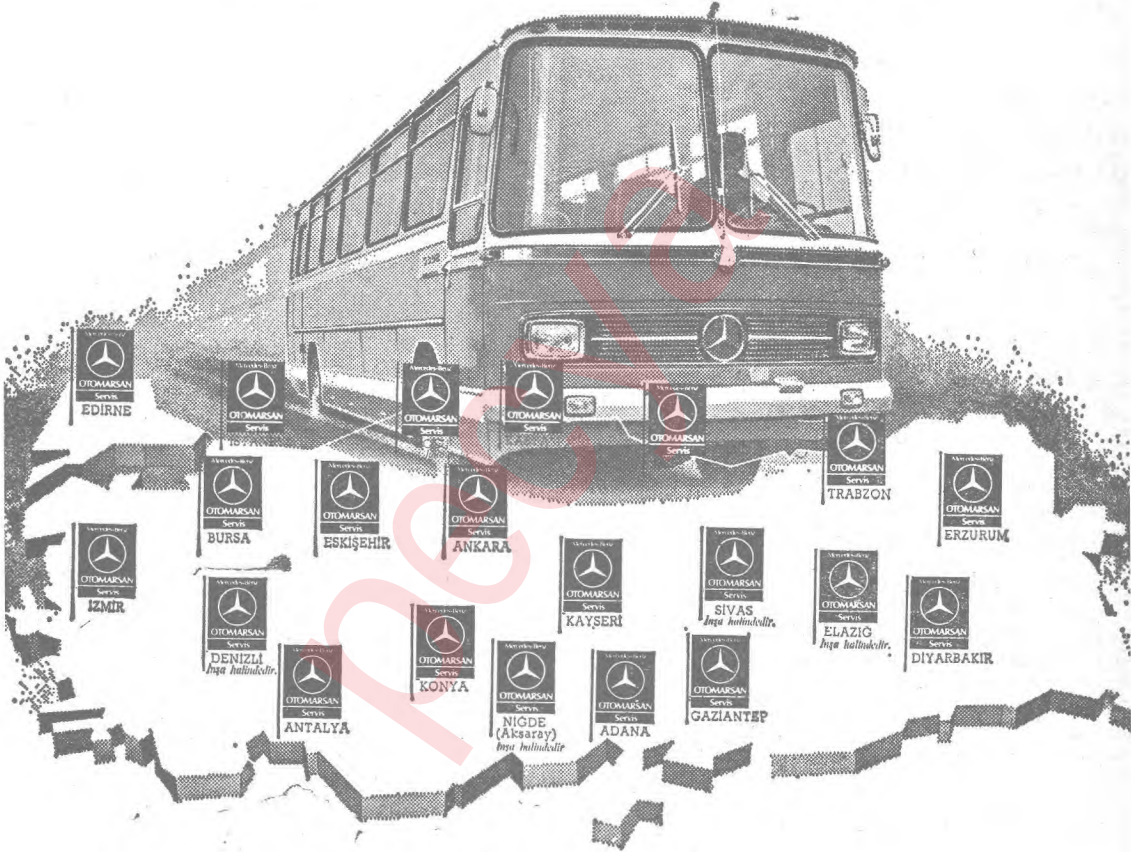
TEL. : 22 42 28 — 28 13 00 — 28 13 01

Ordu Cad. No. : 288 K. 2/212

Aksaray — İSTANBUL

OTOMARSAN

Servis

OTOMARSAN'ın görevi Fabrikada bitmez...

MARSAN, imâl ettiği MERCEDES-BENZ Otobüslerini;
kin ve mükemmel bir servis ağıyla, satıştan sonra da,
büyük bir titizlik ve dikkatle izler.

Yurt sahına yayılan yetkili servis istasyonları...
ya yanınızda bulabileceğiniz uzman servis elemanları...

Bol yedek parça imkânları;

OTOMARSAN'ın bu servis ağını örür;

OTOMARSAN MERCEDES-BENZ Otobüsleriyle
dilediğiniz yere güvenle gidebilirsiniz.

Mercedes-Benz

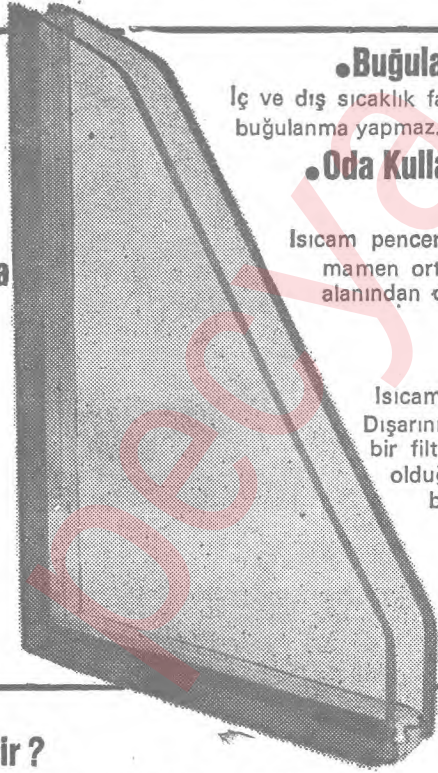
OTOMARSA

"Yurt dışına taşınan kur"

Yakıt giderleri belinizi bükmesin
Yeni bir kat alırken pencerelerine bakın

ISI CAM®

mı kullanılmış ?.

Isıtkattan 5 - % 45 Ekonomi

Her şeyden önce
ka bir ısı yalıtkanadır.
n ısı kaybını önler, yakıt
rlerinden %25-% 45
nomi sağlar

Isı Tesis Masraflarında Yük Ekonomi

am yapıların ısıtmaya
in ilk tesis
raflarında önemli
nomi sağlar
tkanlığının yüksek
şu sayesinde daha ufak
an ve brülör, daha
ük çapta tesisat
usu ve daha az radyatör
ni kullanılması, normal
ılı yapılarda ancak aşırı
it sarfiyla ulaşılacak
dmanı elde etmek için
erlidir.

•Buğulanmaya Karşı En Etkin Önlem

İç ve dış sıcaklık farkı 40 dereceyi geçmedikçe, ısıcam
buğulanma yapmaz. Sürekli berrak bir görüntü sağlar.

•Oda Kullanım Alanından Daha Verimli Yararlanma

Isıcam pencere yakınlarındaki soğuk bölgeleri ta-
mamen ortadan kaldırır. Böylece oda kullanım
alanından daha verimli bir biçimde yararlanma
olanağı sağlar.

•Gürültüden Uzak Ortam

Isıcam aynı zamanda bir ses yalıtkanadır.
Dışarının rahatsız edici seslerine karşı etkin
bir filtre görevi görür. Evde veya işyerinde,
olduğunca gürültüsüz bir ortamda rahat
bir çalışma ve yaşama olanağı verir.

•Pencereler Yolu İle Isı Kaybını Önler

Isıcam pencereler yoluyla ısı kay-
bını, harika yalıtkan özelliği dola-
yısıyla en az %50 oranında önler.

Isıcam nedir ?

Isıcam, iki cam plakanın çevresel olarak metal bir ara çitası yardımıyla birbirine bağlanması esasına dayanır.
Arada kalan hava tamamen kuru olduğundan, bütün dış etkenlerin sızması özel macunlarla kesin olarak
önlenmiştir. Isıcam Türkiye Şişe Cam Fabrikaları A.Ş.'nin fabrika garantisine sahiptir.

ISICAM Az yakın,öz ısının.

Cam Pazarlama A.Ş.

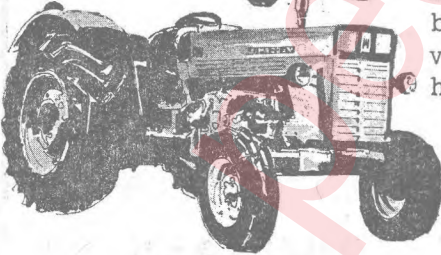
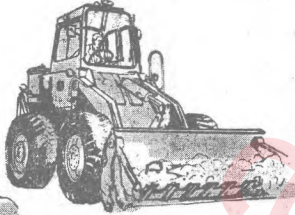
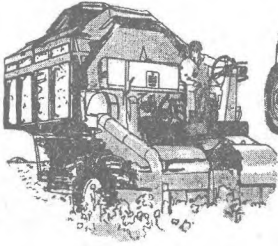
Valikonağı Cad. No. 73 NİŞANTAŞ - İSTANBUL Tel: 46 80 27 (3 Hat)

Cam Pazarlama A.Ş. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin bir kuruluşudur.

İli bilgi için Teknik Servisimize hizmetinizdedir.
Tel: 46 09 05

güçlü yatırım International

A. S. 1980

INTERNATIONAL, traktörü, kamyonu, değişik modeldeki iş makineleri, pamuk toplama makineleri, yükleyicileri ve çekicileri ile Dünyada ve Türkiyede önderdir. INTERNATIONAL satış sonrasında da güleryüzle süren bakım ve onarım hizmetleri, bol orijinal yedek parça stokları, ve gezici servisleri ile her zaman, her yerde hizmetinizdedir.

International en güçlü yatırımdır
International alın
geleceğe güvenle bakın

İmalatçı firma

**TÜRK
OTOMOTİV
ENDÜSTRİLERİ A.Ş.**

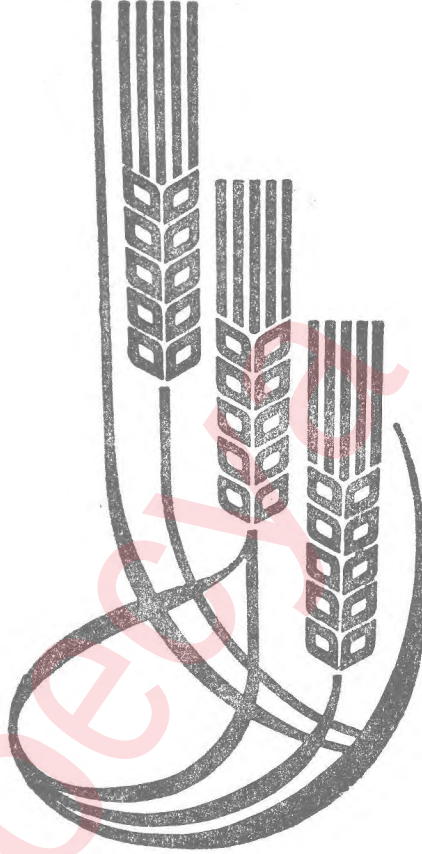
TOE ve MAT Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) iştirakidir.

Türkiye Genel Distribütörü:

**MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.**

Merkez 4. Levent Tel. 64 49 90-91-92
Telex : 26239 İSTANBUL

Mur.

T.C. ZİRAAT BANKASI
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan
kıvanç duyar.

